

Jovana Punišić*

DOPRINOS INSPEKCIJE RADA ZAŠTITI ZDRAVLJA I BEZBEDNOSTI NA RADU – RADNOPRAVNI ASPEKTI

Istraživanje se fokusira na analizu efikasnosti inspekcije rada u Republici Srbiji, sa posebnim osvrtom na zaštitu zdravlja i bezbednosti radnika. Centralni problem istraživanja leži u identifikaciji izazova, nedostataka i ograničenja u radu inspekcije, kao i uticaju međunarodnih i domaćih pravnih standarda na njen rad. Cilj istraživanja je da se dobije jasnija slika o radu inspekcije, utvrdi stepen usaglašenosti sa međunarodnim i evropskim standardima, identifikuju prepreke i prilike za unapređenje, i na osnovu toga ponude preporuke za poboljšanje delotvornosti inspekcijuskog nadzora i zaštite prava radnika u Srbiji. Uloga inspekcije rada u bezbednosti i zdravlja na radu, u ovom radu, analizirana je na naučne literature, merodavnih izvora prava i statističkih podataka Uprave za bezbednost i zdravlje na radu Republike Srbije i inspektorata za rad Republike Srbije za period 2015–2022. godine

Ključne reči: *Inspekcija rada. – Zaštita zdravlja na radu. – Bezbednost na radu. – Efikasnost inspekcijuskog nadzora. – Institucionalni okvir.*

1. UVOD

Naše istraživanje ima za cilj razumevanje i analizu efikasnosti inspekcije rada u Republici Srbiji, u kontekstu zaštite zdravlja i bezbednosti na radu. Glavni problem leži u identifikaciji ključnih izazova, nedostataka i ograničenja koja se javljaju u sprovođenju inspekcijuskog nadzora, kao i utvrđivanju uticaja međunarodnih i domaćih pravnih standarda na efikasnost inspekcije rada u ovoj oblasti. Takođe, istraživanje se fokusira na analizu institucionalnog okvira i prakse u

---

* Autorka je pravnica i zaposlena je u Vojnogradevinskoj ustanovi „Beograd“, iz Republike Srbije, e-mail: jovanapunisic@gmail.com (Republika Srbija).

Republici Srbiji, kako bi se utvrdilo u kojoj meri su postojeći mehanizmi adekvatni u zaštitu prava i bezbednosti radnika.

Cilj istraživanja je da se pruži bolji uvid u rad inspekcije rada u Republici Srbiji, njen doprinos zaštiti zdravlja i bezbednosti na radu, kao i utvrđivanje stepena usaglašenosti s međunarodnim i evropskim pravnim standardima. Istraživanje teži da identifikuje ključne prepreke i mogućnosti za unapređenje u ovoj oblasti. Kroz analizu zakonodavnog okvira i praktične primene merodavnih pravnih propisa, rad će pokušati da ponudi preporuke za poboljšanje efikasnosti inspekcijskog nadzora i zaštitu radničkih prava u Srbiji.

U radu su najpre objašnjeni osnovni koncepti inspekcije rada i različiti modeli koji se primenjuju globalno. Analizira se kako ovi modeli utiču na efikasnost inspekcijskog nadzora u oblasti zaštite zdravlja i bezbednosti na radu. Nakon toga, dat je pregled međunarodnih i evropskih pravnih standarda koji su relevantni za rad inspekcije rada, uključujući akte Ujedinjenih nacija i univerzalne međunarodne standarde, i njihov uticaj na domaći pravni okvir i ukazano je na radno zakonodavstvo Republike Srbije i kako se ono odnosi na inspekcijski nadzor u kontekstu zaštite zdravlja i bezbednosti na radu.

Naposletku, sprovedena je analiza institucionalnog okvira za zaštitu zdravlja i bezbednost na rad, uključujući Upravu za bezbednost i zdravlje na radu i Inspektorat rada, i njihov doprinos u praksi. Sprovedena je i analiza evidentiranih propusta u oblasti zaštite bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period 2015–2022. godinu i izveštaja o radu inspekcije rada. Proučavanje konkretnih podataka i trendova imalo je za cilj identifikaciju ključnih problema i prepreka u efikasnosti inspekcije rada, kao i osmišljavanje predloga za poboljšanja.

2. POJAM I MODELI INSPEKCIJE RADA

Inspekcija rada je unutrašnja organizaciona jedinica koja je deo državne uprave, ali može biti i unutrašnja organizaciona jedinica u ministarstvu za poslove rada ili poseban organ u istom ministarstvu, odnosno inspektorat za rad. U većini država članica EU, inspekcija rada je samostalni organ za koji se regrutuju visoko obrazovani pojedinci različitih kvalifikacija.¹ Takođe, određeni inspekcijски poslovi se

---

1 David Walters. Labour inspection and health and safety in the EU, *Special report* 3–34/2016, 14

poveravaju zakonom organima decentralizovanih teritorijalnih jedinica, ali bez obzira na oblik organizovanja, inspekciji rada zakonom je poverena javna funkcija da obezbeđuje delotvornu primenu radno-pravnih propisa, uključujući pravne propise o bezbednosti na radu.² Inspekcija rada se u teoriji određuje često kao „organ državnog nadzora koji je specijalizovan za kontrolu primene radnog zakonodavstva. Radi se, o organu koji svojim upravnim aktima i upravnim radnjama sprovodi poseban oblik spoljnog specijalizovanog upravnog nadzora, koji uključuje nadgledanje, proveravanje pravilnosti i intervenisanje u aktivnosti poslodavaca“.³ Ona deluje preventivno, korektivno i represivno. Sve inspeksijske službe obavljaju navedeno, ali u najvećem broju slučajeva to čini inspekcija rada. Inspekcija rada istovremeno štiti i promovise primenu radnog zakonodavstva i javnih politika u ovoj oblasti.⁴

Uloga inspekcije rada je specifična, što čini neophodnim da se njeno funkcionisanje pravilno odredi i osmisli. To je jedini način da ona obezbedi adekvatnu implementaciju merodavnih pravnih propisa ne ometajući aktivnosti poslodavca ili privredni razvoj. Zbog toga je neophodno da inspekcija rada ima precizno određena ovlašćenja, dovoljan broj kadrova koji su obrazovni i obučeni kao i tehničke resurse i mehanizme koji omogućavaju efikasno delovanje.⁵

Inspeksijski nadzor se ne sprovodi na jedinstven način u svetu, već je to određeno različito u nacionalnim zakonodavstvima različitih država. Ipak, teorija razlikuje dva modela inspekcije rada: prvi je latinski model u kom se inspekcija posmatra kao predstavnik države, kao edukator i kreator, a ne policajac, što utiče na to da se kod primene ovog modela inspekcija rada organizuje kao organ koji nadzire primenu radnog zakonodavstva uopšte. Drugi je anglosaksonski model, koji je zasnovan na osnovama liberalne države. Otud se afirmiše disperzija nadzornih tela. Težnja kod primene ovog modela je da se obezbedi

2 Ljubinka Kovačević, „Delotvornost radnog zakonodavstva i uloga inspekcije rada u svetlu standarda Međunarodne organizacije rada“, *Strani pravni život* 1/2022, 4.

3 Zoran. R. Tomić, *Opšte upravno pravo. Organizaciono – Materijalno – Procesno*. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2022, 248–249.

4 Ivo Rozić, Emir Mehmedović, „Specifičnosti vršenja inspeksijskih funkcija u oblasti rada, radnih odnosa i sigurnosti na radu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40–2/2019, 848.

5 Borivoje Šunderić, *Radno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2010, 201.

balans između vladinih aktivnosti i aktivnosti drugih subjekata nadležnih za oblasti zapošljavanja i radnih odnosa.⁶

U teoriji se pravi i razlika između opšteg modela, koji podrazumeva sveobuhvatna ovlašćenja inspekcije rada zasnovana na matičnom zakonu za oblast radnih odnosa, specijalizovanog modela koji ima svega par funkcija, te mešovitog modela koji podrazumeva mogućnost široke intervencije kod primene zakona u ovoj oblasti, ali i bezbednosti na radu sa specijalističkim pristupom primeni nekih zakonskih odredaba koje zahtevaju specijalistička znanja.⁷

Zaštita prava zaposlenih na međunarodnom nivou čini osnovu u ovoj oblasti. Rad inspekcije rada u savremenim državama u velikoj je, naime, zasnovan na međunarodnim radnim standardima usvojenim pod okriljem Organizacije ujedinjenih nacija (OUN), Međunarodne organizacije rada (MOR) i Evropske unije (EU).

3. MEĐUNARODNI I EVROPSKI PRAVNI STANDARDI OD ZNAČAJA ZA INSPEKCIJU RADA

3.1. Akti OUN

Tokom godina međunarodna zajednica je razvila okvir sa međunarodnim standardima koji imaju za cilj da zaštite zaposlene od povreda i profesionalnih bolesti.⁸ Akti OUN su važan izvor međunarodnog radnog prava. Njima se potvrđuju univerzalna ljudska prava i slobode, a u njih se svrstavaju i ekonomska i socijalna prava koja se ostvaruju na radu ili u vezi s radom, uključujući i prava koja pripadaju radnicima. Navedena prava štiti, između ostalog, i inspekcija rada, budući da su države članice OUN, koje ovi akti obavezuju, preuzele i obavezu da se u nacionalnim okvirima uspostavljaju sistemi zaštite garantovanih prava, a u koje svakako spada i sistem inspekcijske kontrole u oblasti rada.⁹

---

6 Roberto Pires, „Governing Labour Regulations in the Future of Work: Lessons from Labour Inspection in Brazil“, *The Governance of Labour Administration. Reforms, Innovations and Challenges* (eds. J. Heyes, L. Rychly), Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton 2021, 96–97.

7 Lj. Kovačević, *op.cit.*, 6.

8 Eneida Sema-Dervishi. „Regulations on Occupational Health and the Role of Labor Inspection“. *European Journal of Medicine and Natural Sciences* 4/2021, 67–73

9 Lj. Kovačević, *op.cit.*, 42.

3.2. UNIVERZALNI MEĐUNARODNI STANDARDI

Ključni principi za inspekciju rada i kontrolu primene propisa u oblasti radnog prava sadržani su u: Konvenciji o inspekciji rada br. 81 iz 1947. godine i Preporuci br. 81 i Konvenciji o inspekciji rada (u poljoprivredi) br. 129 iz 1969. godine i Preporuci br. 198 iz 2006. godine¹⁰. Konvencija o inspekciji rada br. 81, doneta 1947. godine, predstavlja osnovni međunarodni akt koji se odnosi na inspekciju rada. Ovom konvencijom je regulisano koje su funkcije i zadaci inspekcije rada, ali i načini zapošljavanja i odgovornosti inspektora, kao i njihova ovlašćenja i sredstva za delovanje u oblasti trgovine i industrije. Saglasno odredbama ovog izvora prava, inspekcija rada ima ulogu da nadgleda da li se i na koji način zakonske odredbe sprovode i da o tome dostavlja neophodne informacije. S druge strane, Preporuka broj 81 dala je značaj preventivnom delovanju inspekcije rada. U njoj je predloženo da se u državama članicama uvede obaveza obaveštavanja inspekcije rada o svakom novootvorenom preduzeću.¹¹

Protokolom usvojenim 1995. godine, područje delovanja Konvencije Međunarodne organizacije rada (MOR) broj 81 prošireno je da obuhvata aktivnosti u 'netrgovačkom' sektoru usluga. Ovaj sektor uključuje javnu administraciju, bezbednosne organe, zatvorske ustanove, vatrogasne službe, obrazovne i zdravstvene ustanove, telekomunikacijske službe, železničke, aerodromske i lučke službe, službe za snabdevanje gasom, vodom i električnom energijom, komunalne službe, te službe za kulturu i rekreaciju. Takođe, među prioritete konvencije spada Konvencija MOR-a broj 129 o inspeksijskom nadzoru u poljoprivredi iz 1969. godine, uz koju je usvojena Preporuka MOR-a broj 133. Ove konvencije potvrđuju opšta načela i uspostavljaju univerzalni okvir od važnosti za status, strukturu i rad inspeksijskih službi. Njihov glavni cilj je uspostavljanje sistema inspeksijskog nadzora u industriji, trgovini i poljoprivredi, radi efikasnog sprovođenja radnog zakonodavstva, uključujući i popunjavanje pravnih praznina, razmatranje pritužbi radnika i pružanje tehničke pomoći poslodavcima i radnicima. Konvencije uzimaju u obzir razlike među nacionalnim inspeksijskim sistemima, omogućavajući državama da odaberu model inspeksijskog

10 Sanja Z. Lipovčić, „Inspeksijski nadzor kao instrument borbe protiv faktičkog rada u domaćem i međunarodnom pravu“, *Strani pravni život* 63–3/2019, 111.

11 *Ibid.*, 112.

nadzora koji najbolje odgovara njihovim uslovima, pravnoj tradiciji i drugim nacionalnim činiocima. Svaki model koji efikasno nadzire primenu relevantnih zakona i štiti radnička prava je prihvatljiv za MOR.¹² Ovo tim pre što su se uslovi rada globalno pogoršali, zbog promena u režimima zapošljavanja, kao i u pogledu sistema zarada, radnog vremena, socijalnog uključivanja bezbednosti i zdravlja.¹³

Preporuka MOR-a br. 133 o inspekciji rada u poljoprivredi iz 1969. godine, usvojena zajedno sa Konvencijom 129, je važna jer, između ostalog, omogućava inspektorima rada da učestvuju kao posrednici ili arbitri u rešavanju radnih sporova između poljoprivrednih radnika i njihovih poslodavaca. Preporuka definiše da funkcije inspektora ne treba da uključuju ulogu posrednika u sporovima, ali ukoliko ne postoje posebni organi za to, inspektori mogu privremeno preuzeti tu ulogu. Ovo predstavlja napredak u odnosu na Konvenciju 129, jer omogućava efikasnije rešavanje sporova i bolju zaštitu prava poljoprivrednih radnika. Preporuka, takođe, navodi da inspektori treba što pre da se vrate svojim osnovnim dužnostima. Naglašava se važnost socijalnog dijaloga i konsultacija sa inspekcijom rada pri postavljanju novih postrojenja i nabavci materijala. Konvencija 81, zajedno sa Konvencijom 129 i pratećim preporukama, postavila je osnovu za sistem inspekcije rada, dajući državama fleksibilnost u organizaciji inspeksijskog nadzora. Konvencija MOR-a br. 150, koja se odnosi na organizaciju inspekcije rada kao dela državne administracije, takođe je bitna. Ona preporučuje proširenje inspeksijskih funkcija na radnike koji nisu zaposleni prema nacionalnom zakonu, kao što su zakupci i samozaposleni, čime se jača inspeksijski nadzor u poljoprivredi i povećava pravna sigurnost poljoprivrednih radnika i njihovih porodica.¹⁴

S druge strane, standardi MOR-a o bezbednosti i zdravlju na radu usmereni su na prevenciju profesionalnih rizika, zaštitu zdravlja i bezbednosti radnika, kao i promovisanje sigurnog i zdravog radnog

---

12 Lj. Kovačević, „Delotvornost radnog zakonodavstva i uloga inspekcije rada u svetlu standarda međunarodne organizacije rada“, *Strani pravni život* LXVI 1/2022, 14–15.

13 Nihan Yıldırım, Derya Gultekin, Dogan Tilkici, Dilek Ay, „An Institutional System Proposal for Advanced Occupational Safety and Labor Standards in the Turkish Construction Industry“, *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19/2022, 1.

14 Vladimir Radovanović, „International standards and authorizations of labor inspection in agriculture in case of termination of employment relationship“, *Economics of Agriculture*, 70–1/2023, 327–328.

okruženja. Ovi standardi obuhvataju različite aspekte, kao što su opšte mere zaštite, specifične mere za određene sektore i rizike, obuku i informisanje radnika, kao i mehanizme za inspekciju i nadzor. Cilj je smanjiti broj povreda, bolesti i smrtnih slučajeva povezanih sa radom, te obezbediti da radni uslovi budu u skladu sa osnovnim principima ljudskog dostojanstva. Pri tome, izuzetno je važno da zaposleni budu obavješteni o tome kako se ovi oblici prilagođavanja sprovode. Odgovornost za organizaciju adaptacije i rehabilitacije može biti dodeljena određenom pojedincu, a ta osoba mora biti kompetena i mora joj se dati autoritet, resursi i znanje potrebno za posao.¹⁵

Hronološki posmatrano, najpre je doneta Konvencija o zabrani upotrebe belog fosfora u pravljenju šibica, koja je usvojena 1906. godine u Bernu. Razvojem standarda MOR nastavljen je u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i socijalne sigurnosti. U ovoj oblasti, standardi prve generacije MOR-a usmereni su na obavezno socijalno osiguranje za specifične rizike i sektore, a kasnije su se razvili ka univerzalnijem pristupu, koji obuhvata zaštitu od šireg spektra rizika za sve kategorije radnika. Ova faza kulminirala je donošenjem Konvencije MOR-a broj 102 iz 1952. godine, a nakon nje usledila je treća generacija standarda koja teži većem standardu zaštite radnika od socijalnih rizika, uključujući rizike povreda na radu i profesionalnih bolesti radnika, uz istovremenu reviziju standarda prve generacije. Preporuka MOR-a broj 9766 iz 1953. godine uvodi jedan od prvih standarda ove organizacije, koji se fokusira na prevenciju u radnoj sredini, ustanovljavanjem osnovnih pravila namenjenih zaštiti zdravlja ljudi na radu. Nakon toga, 1981. godine je usvojena Konvencija MOR-a broj 155, koja za cilj ima sprečavanje nesreća, profesionalnih oboljenja i drugih povreda na radu, koje su posledica rada ili su u vezi sa njim ili se dešavaju u toku rada, svodeći ih na najmanju moguću meru, ako je izvodljivo. Potom, 1985. godine usledilo donošenje Konvencije broj 161 o službama zaštite zdravlja na radu, Konvencije broj 174 od 1993. godine i Konvencije broj 187 iz 2006. godine.¹⁶ Koncept o kome je reč, bio je ključan za razvoj ideje

15 Edoardo Ales, „Occupational Health and Safety: A Comparative Perspective“, *Studies in „Employment and Social Policy“* (eds. A. C. Neal, M. Weiss, B. Nyström), Kluwer Law International, Netherlands, 426.

16 Mila D. Petrović, „Radnopravna i socijalnopravna zaštita zaposlenih od povreda na radu i profesionalnih bolesti“, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Beograd 2020, 90–96.

da svaki rad koji se obavlja pod određenom radničkom podređenošću treba zaštititi ugovorom o radu i minimalnim zakonskim pravima.¹⁷

Osnivači MOR su već u članu XIII dela Versajskog mirovnog ugovora iz 1919. godine, koji se odnosi na metode i principe rada ove organizacije, naglasili značaj nadzora nad sprovođenjem međunarodnih radnih standarda. Prema ovom dokumentu, svaka država je obavezna da uspostavi inspeksijsku službu, sastavljenu od muškaraca i žena, koja će se baviti nadzorom primene zakona i propisa vezanih za zaštitu radnika. Ova obaveza postala je jedno od osnovnih načela koje države članice MOR-a treba da slede. Značaj efikasne inspekcije rada je takođe istaknut u Deklaraciji o socijalnoj pravdi za pravednu globalizaciju iz 2008. godine. Ovo je dovelo do odluke Administrativnog saveta da Konvenciju MOR-a br. 81 o inspekciji rada u industriji i trgovini, kao i Konvenciju MOR-a br. 129 o inspekciji rada u poljoprivredi, kvalifikuje kao fundamentalne konvencije.¹⁸

4. PRAVNI OKVIR ZA INSPEKCIJSKI NADZOR U OBLASTI BEZBEDNOSTI I ZAŠTITE ZDRAVLJA NA RADU U REPUBLICI SRBIJI

Ustav RS određuje nadležnost i organizaciju pojedinih organa iz ove oblasti, ali i nadležnost onih organa koji omogućavaju ostvarivanje sistema normi u zaštiti prava zaposlenih i radnog prava. Takođe, Ustav RS određuje i raspodelu nadležnosti subjekata koji se bave regulisanjem radnih odnosa i vrste akata kojima se ti odnosi regulišu, ali i nadležnost i metode njihovog regulisanja.¹⁹ Zakonodavni okvir RS u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu zasnovan je na Zakonu o radu.²⁰ Zakon o radu se konkretno primenjuje i na sve radne odnose u posebnim režimima. Navedeni zakon se primenjuje na sve kategorije zaposlenih u RS. To je matični zakon u ovoj oblasti. Prema njegovim odredbama prava, obaveze i odgovornosti radnog odnosa uređuju se

---

17 Renato Bignami, Giuseppe Casale, Mario Fasani, *Labour inspection and employment relationship*, International Labour Organization, Geneva 2013, 10.

18 *Ibid.*, 110–113

19 B. Šunderić, Lj. Kovačević, *Radno pravo: priručnik za polaganje pravosudnog ispita*, Službeni glasnik, Beograd 2017, 40.

20 Zakon o radu „*Sl. glasnik RS*“, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – odluka US, 113/2017 i 95/2018 – autentično tumačenje.

zakonom i posebnim zakonom, u skladu s potvrđenim međunarodnim konvencijama, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom ili ugovorom o radu. Za kolektivne ugovore i pravilnik o radu zakonodavac koristi na- ziv opšti akti.²¹

Odredbe Zakona o radu odnose se i na zaposlene u posebnim režimima radnih odnosa. Takođe, njegove odredbe se primenjuju na sve one koji su zaposleni u svih organizacijama rada, osim ukoliko nije drugim posebnim zakonom to određeno. Zatim, u delu XXI Zakona o radu određeno je i sve u vezi akata i ugovora o radu, kojima su uređena prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih, što kontroliše inspekcija ra- da.²² Navedeni deo Zakona o radu uređuje i aktivnost inspektora za rad tokom nadzora, u smislu preventivnih i drugih mera u skladu sa svo- jim ovlašćenjima, koje imaju za cilj sprečavanje povreda odredbi ovog zakona, ali i drugih propisa u ovoj oblasti.²³ Kazne predviđene u ovom zakonu su novčane. Ovde bi trebalo konstatovati da se pojedina pra- va, obaveze i odgovornosti prava iz radnog odnosa uređuju posebnim zakonima, uključujući Zakon o bezbednosti i zdravlja na radu, koji za predmet uređivanja imaju oblasti bezbednosti radnika na radu i zaštite zdravlja radnika na radu. Takođe treba pomenuti i Zakon o sprečava- nju zlostavljanja na radu, budući da zdrava radna sredina podrazume- va, ne samo odsustvo povreda i fizičko zdravlje zaposlenih, već i zaštitu njihovog psihičkog zdravlja i njihove potpune dobrobiti, tim pre što zlostavljanje na radu neretko ima za posledicu različite psihosomatske poremećaje i druga oštećenja fizičkog zdravlja zaposlenog koji je adre- sat zlostavljanja na radu.

Zakon o inspekcijском nadzoru uređuje sve u vezi sa nadzorom. Odredbama ovog zakona uređuje se „sadržina, vrste, oblici i postupak inspekcijского nadzora, ovlašćenja i obaveze učesnika u inspekcijском nadzoru i druga pitanja od značaja za inspekcijский nadzor“.²⁴ Kao cilj ovog zakona, odnosno inspekcijского nadzora određeno je da se obe- zbedi da nadzirani subjekti postupaju zakonito i to preventivnim de- lovanjem i nalaganjem mera. Sadržina, granice, ovlašćenja, prava i

21 B. Šunderić, Lj. Kovačević, *op.cit.*, 44.

22 Zakon o radu „*Sl. glasnik RS*“, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – odluka US, 113/2017 i 95/2018 – autentično tumačenje, čl. 268.

23 *Ibid.*, čl. 268a.

24 Zakon o inspekcijском nadzoru „*Sl. glasnik RS*“, br. 36/2015, 44/2018 – dr. zakon i 95/2018 čl. 1.

obaveze pri vršenju inspekcijskog nadzora utvrđeni su ovim i posebnim zakonima. Tokom inspekcijskog nadzora inspektor treba da postupi saglasno načelima i propisima koji se odnose na njegov rad u Republici Srbiji, a tokom ovog postupka oni potvrđuju da li je u određenoj oblasti sve u skladu sa zakonima i propisima koji se odnose na tu oblast, ali i u skladu sa standardima MOR-a.²⁵

Tim zakonom određena je i saradnja svih onih koji ga sprovode, odnosno sa kojim organima, imaocima javnih ovlašćenja i pravnim i fizičkim licima se saraduje tokom inspekcijskog nadzora. Vrste inspekcijskog nadzora su njime određene kao redovne, vanredne, mešovite, kontrolne i dopunske, a oblici kao terenski i kancelarijski.²⁶ Istim zakonom je određeno i da inspekcija prikuplja, prati i analizira podatke o stanju u ovoj oblasti. To uključuje analizu podataka dobijenih pomoću kontrolnih listi, kroz ankete i istraživanja javnog mnjenja kao i drugim načinima prikupljanja podataka uključujući podatke dobijene od državnih organa, organa autonomne pokrajne i jedinice lokalne samouprave i drugih koji poseduju ovlašćenja za prikupljanje statističkih i drugih podataka.²⁷ Kada je reč o pravima i dužnostima nadziranih subjekata ona su široko određena ovim zakonom i predviđaju različita prava i dužnosti ovih subjekata. Odredbe ovog zakona istovremeno štite njihova prava i interese, ali i određuju im dužnost postupanja po zakonu.²⁸

U RS ovu oblast uređuju i podzakonski opšti akti. Njima se uređuju radni odnosi i oni su značajni jer konkretno određuju radni odnosi u nekoj oblasti. Kada se donose obavezno je poštovanje zakonodavnog okvira, a time se poštuje i međunarodnopravni pravni okvir. Navedenima se zapravo obezbeđuje neposredna primena zakona.²⁹

Inspekcijski nadzor u Srbiji igra ključnu ulogu u pravilnom i doslednom sprovođenju radnog zakonodavstva, obezbeđujući poštovanje pravila u cilju zaštite prava i interesa radnika. Iako formalno uspostavljena 1910. godine, pravi razvoj inspekcije rada započeo je 1921. godine.

---

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*, čl. 6 i 7.

27 *Ibid.*, čl. 8.

28 *Ibid.*, čl. 20.

29 Lj. Kovačević, „Jedan vek inspekcije rada u Srbiji: razvoj i aktuelni izazovi“, *Kaznena reakcija u Srbiji. XII deo* (ur. Đ. Ignjatović), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2022, 179–180.

Tokom vremena, organizacija i ovlašćenja inspekcije su se značajno menjali, uključujući i period kada su većinu inspeksijskih poslova obavljale decentralizovane jedinice. Danas se inspekcija rada suočava sa izazovima kao što su zaobilaznje primene zakona od strane poslodavaca i rad na crno. Ograničena su ovlašćenja inspektora, koji mogu naložiti otklanjanje utvrđenih povreda ili podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, ali su suočeni s nedostatkom ljudskih resursa i opreme, kao i sa neefikasnošću prekršajnih sudova.³⁰

5. BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU – PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR I PRAKSA U REPUBLICI SRBIJI

5.1. Pravni okvir

Bezbednost i zdravlju na radu u RS normirano je Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu³¹ kojim se uređuje „unapređivanje i sprovođenje mera bezbednosti i zdravlja na radu lica koja učestvuju u radnim procesima, kao i lica koja se zateknu u radnoj sredini“.³² Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu ističe važnost usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa Direktivom 89/391/EEZ, koja promovise unapređenje bezbednosti i zdravlja zaposlenih na radu. Implementacija ove direktive u domaćem zakonodavstvu počela je 2005. godine, a cilj je unaprediti nivo bezbednosti i zdravlja na radu, kao i sprečavanje povreda i profesionalnih bolesti. Zakon obuhvata unapređenje i sprovođenje mera bezbednosti za sve učesnike u radnim procesima, uključujući prava i obaveze poslodavca i zaposlenih, informisanje, konsultovanje, saradnju i obuku, kao i Registar povreda na radu.³³

Primena zakona se odnosi na sve delatnosti i zaposlene u javnom i privatnom sektoru, nezavisno od osnova rada. Pored toga, Zakon definiše pojmove, poput rada od kuće i rada na daljinu, utvrđujući obaveze poslodavaca da obezbede bezbednost i zdravlje zaposlenih koji rade

30 *Ibid.*, 180.

31 Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu „*Sl. glasnik RS*“, br. 35/2023

32 *Ibid.*, čl. 1, st. 1.

33 Filip Bojić, „Usklađenost novog zakona o bezbednosti i zdravlju na radu sa konvencijama Međunarodne organizacije rada BR. 155 I 187“, *Zbornik radova kopaoničke škole prirodnog prava* – Slobodan Perović, 2023, 579–581

na ovaj način, kao i obavezu zaposlenih da obaveste poslodavca o ispunjenosti uslova za bezbedan rad.³⁴

5.2. Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu ima višestruke i složene funkcije, koje ova institucija obavlja u cilju unapređenja i očuvanja bezbednosti i zdravlja na radnom mestu. Uprava igra ključnu ulogu u oblikovanju zakonodavnog okvira u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i u pružanju stručnih mišljenja koja pomažu u primeni tih propisa. Navedeno uključuje analizu postojećih zakona i razvoj novih pravila koja odgovaraju kako domaćim tako i međunarodnim standardima.

Uprava je odgovorna za izradu i praćenje nacionalnog programa razvoja u ovoj oblasti. To znači da prati napredak i efikasnost implementiranih mera, kao i da obezbeđuje da program ostane u skladu sa promenljivim zahtevima i standardima i prati preporuke i standarde međunarodnih organizacija, osiguravajući da domaća praksa ostaje u skladu sa globalnim trendovima i najboljim praksama u ovoj oblasti. Takođe, Uprava analizira i ocenjuje trenutno stanje u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, što omogućava identifikaciju ključnih problema i područja koja zahtevaju dodatnu pažnju ili intervenciju i bavi se istraživanjem i razvojem u oblasti humanizacije rada, uključujući analizu uzroka povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti vezanih za rad. Cilj ovih aktivnosti je razvoj efikasnih preventivnih i korektivnih mera.³⁵ Ne treba zanemariti ni činjenicu da i radnici moraju da se pridržavaju zdravstvenih i bezbednosnih mera koje su određene od strane preduzetnika. Zaposleni posebno imaju obavezu marljivosti i moraju osiguraju svoju sigurnost i sigurnost drugih radnika na koje njihova aktivnost može uticati. Radnici moraju na odgovarajući način koristiti instrumente i resurse povezane sa njihovim poslom. Međutim, da bi to uradio, preduzetnik mora dati tačna uputstva i informacije Radnici su takođe pod obavezom obaveštavanja nadređenih o bezbednosti drugih

---

34 *Ibid.*, 181–182

35 Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/struktura/organi-uprave-u-sastavu-ministarstva/uprava-za-bezbednost-i-zdravlje-na-radu>, 15. 11. 2023.

radnika, primera radi – o bilo kakvom mogućem riziku koji otkriju dok obavljaju svoje dužnosti.³⁶

Takođe, u skladu sa Zakonom, Uprava vrši nadzor nad radom pravnih lica i preduzetnika, kao i odgovornih lica sa licencom, i učestvuje u procesima izdavanja i oduzimanja licenci, što je ključno za održavanje visokih standarda u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Organizovanje savetovanja i edukacija za zaposlene, poslodavce, lica za bezbednost i zdravlje na radu, kao i inspektore, predstavlja važan deo aktivnosti Uprave. Osim toga, Uprava igra važnu ulogu u informisanju javnosti o stanju u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, što doprinosi većoj svesti i boljem razumevanju ove teme u društvu. Uprava za bezbednost i zdravlje na radu predstavlja centralnu instituciju koja ima za cilj da obezbedi sigurno i zdravo radno okruženje kroz različite aktivnosti, od zakonodavnog rada i nadzora, do edukacije i informisanja.³⁷

5.3. Inspektorat za rad

Inspektorat za rad Republike Srbije deo je Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Ovaj inspektorat obavlja, pre svega, inspeksijske poslove i druge stručne poslove u vezi sa tim, a oblast njegovog delovanja su radni odnosi, ali i bezbednosti i zdravlja na radu. To su poslovi „redovnog i kontrolnog nadzora; vršenje uviđaja smrtnih, teških i kolektivnih povreda na radu; utvrđivanje ispunjenosti propisanih uslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu pre početka obavljanja delatnosti poslodavca; donošenje rešenja i drugih akata u upravnom postupku; poslovi drugostepenog upravnog postupka u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu; studijsko-analitički poslovi i poslovi izveštavanja u oblasti inspekcije rada i bezbednosti i zdravlja na radu“.³⁸

Inspektori rada imaju ovlašćenja koja im u odnosu na nadzirani subjekt daje određeni uticaj, moć, snagu. Oni imaju značajna ovlašćenja, ali i prava, dužnosti i mehanizme da državne strategije u ovoj

36 E. Ales, *op.cit.*, 427.

37 Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/struktura/organi-uprave-u-sastavu-ministarstva/uprava-za-bezbednost-i-zdravlje-na-radu>, 15.11.2023.

38 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, *Informator o radu*, Beograd 2020, 20.

oblasti sprovode. Bezbedni i zdravi uslovi na radu kao i omogućavanje ostvarivanja prava iz radnog odnosa su elementarno značajni za svako zaposleno lice, često je ostvarivanje tih prava ključno za njihovu ličnu i porodičnu egzistenciju, a šire posmatrano i za razvoj društva i privrede. Inspektori imaju zadatak da, u skladu sa svojim pravima i dužnostima u oblasti o kojoj je reč, konstantno utiču na poboljšanje stanja. Upravo to je razlog što je potrebno da inspektori rada imaju mogućnost odabira mehanizama koji su najadekvatniji za određeni slučaj.³⁹

Odgovornost inspektora, odnosno Inspektorata rada prema državi i društvu, ali i pojedincima je velika. Pored toga, kada se sagleda položaj Inspektorata i njegovih kadrova u sistemu državne uprave i nadležnosti, mogu se uočiti brojna prava i dužnosti u svakoj fazi njihovih aktivnosti. Počevši od organizovanja i pripreme, preko samog vršenja nadzora, sve do preduzimanja aktivnosti nakon njegovog završetka. Na osnovu toga može se zaključiti da prava i dužnosti ovih inspektora imaju veze sa njihovim položajem i njihovom ulogom. Posebnu pažnju treba obratiti na propise o radnom vremenu kao i na povezanost zdravlja i bezbednosti s jedne strane i radnog vremena s druge strane.⁴⁰ Karakteristično za položaj inspektora je to što su oni državni službenici sa specifičnim pravima i dužnostima. Zbog toga inspektori rada imaju prava koja su precizno utvrđena u Zakonu o državnim službenicima.⁴¹ Sa druge strane dužnosti inspektora rada kao državnih službenika su takođe određene istim zakonom.⁴²

Kao državni službenici, inspektori rada imaju iste dužnosti, prava i odgovornosti kao i svi drugi državni službenici. Međutim, njihova uloga je određena daleko širim zakonodavnim okvirom: počevši od Zakona o radu i Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, pa sve do Zakon o opštem upravnom postupku. U poslednjem su utvrđena prava i dužnosti svih onih sa javnim ovlašćenjima, dok se u prva dva utvrđuju prava i dužnosti inspektora, koji su i predmet analize ovog rada.

---

39 Saša Perišić, *Organizacija i principi inspekcijiskog nadzora*, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet, Niš, 25.

40 Teun Jaspers, Frans Pennings, „Occupational Health and Safety in the Netherlands: A Shift of Responsibilities“, *Studies in „Employment and Social Policy“* (ed. A. C. Neal, M. Weiss, B. Nyström), Kluwer Law International Vol. 42, Netherlands, 343

41 Zakon o državnim službenicima („Sl. glasnik RS“, br. 79/2005, 81/2005 – ispr., 83/2005 – ispr., 64/2007, 67/2007 – ispr., 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017, 95/2018 i 157/2020), čl. 12 – 17.

42 *Ibid*, čl. 8 – 30

5.3. Analiza evidentiranih propusta u oblasti zaštite bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period 2015–2022. godinu

Evidentirani propusti u oblasti zaštite bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period 2015–2022. godina uočeni su na osnovu Izveštaja o radu Uprave za bezbednost i zdravlje na radu za navedeni period. Razlog za analizu perioda od 2015. do 2022. godine ogleda se u činjenici da su za navedeni vremenski okvir bili dostupni relevantni i sistematizovani podaci Uprave za bezbednost i zdravlje na radu, što je omogućilo pouzdanu i metodološki utemeljenu empirijsku analizu.

Analizirane su povrede na radu prema njihovoj težini. U skladu sa metodologijom korišćenom u Izveštajima o radu Uprave za bezbednost i zdravlje na radu za navedeni period povrede na radu prema težini povrede preciznije su razmatrane: lake povrede, teške povrede (pri dolasku, odlasku sa posla), i teške povrede na radu i smrtne povrede na radu. Poslodavac je dužan da preuzme mere za zaustavljanje i sprečavanje daljeg nanošenja štete zaposlenom. Ali i da se oslobodi odgovornosti, poslodavac mora da razvije i vodi efikasnu politiku sa ciljem prevencije nastanka ovih rizika. U takvim okolnostima potreban je i proaktivan pristup.⁴³

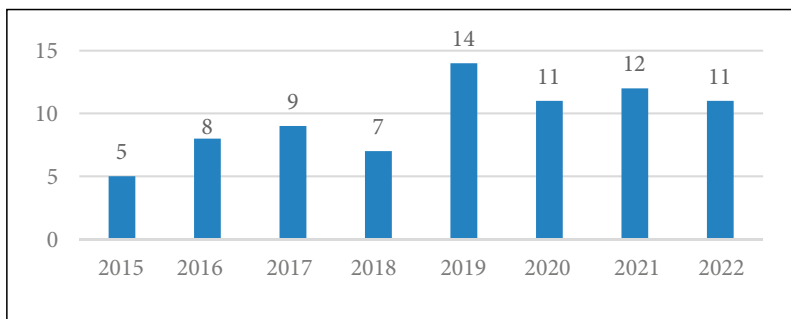
Prema podacima o lakim povredama na radu Uprave za bezbednost i zdravlje na radu za period 2015–2022. u RS je najveći broj tih povreda evidentiran 2019. godine. Te godine dogodilo se 11462 lakših povreda na radu. U periodu od 2015. godine do 2019. godine broj tih povreda u RS je konstantno rastao. Iako je 2020. godine broj evidentiranih lakih povreda na radu opao na 8623, to se može pripisati pre svega pandemiji „Korona virusa“ koja je u velikoj meri zaustavila radne aktivnosti. Razlog za navedenu tvrdnju je taj što je već 2021. godine evidentirani broj povreda bio 9487, a 2022. godine – 10958.⁴⁴

Prethodno ukazuje da se broj evidentiranih lakih povreda na radu gotovo izjednačio, sa maksimalnim brojem lakih povreda evidentiranih u posmatranom periodu. Navedeno je uočljivo na grafikonu 1.

43 T. Jaspers, F. Pennings, *op.cit.*, 348

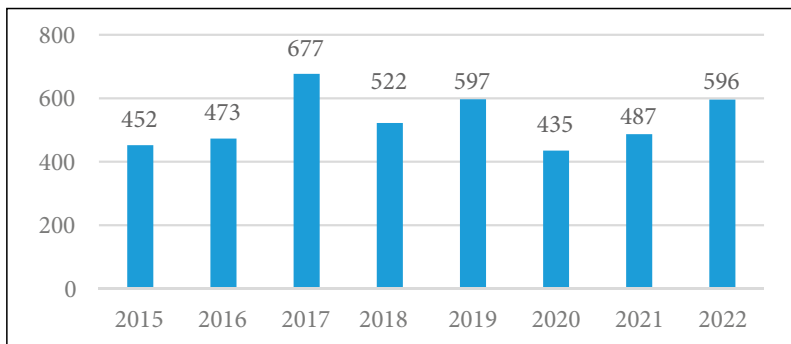
44 Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, *Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu*, Beograd, 2016–2023.

Grafikon 1. Evidentirane lake povrede na radu za period 2015–2022.

Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

Grafikon 2. Evidentirane teške povrede (pri dolasku, odlasku sa posla) na radu za period 2015–2022.

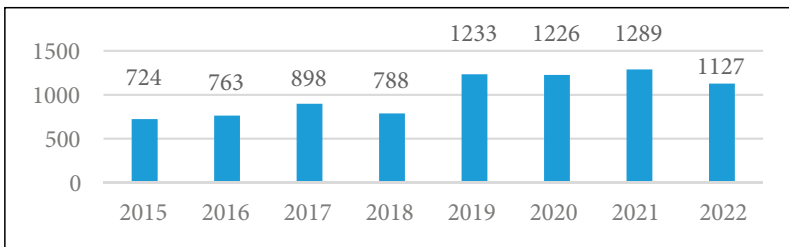
Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

Kada je reč o evidentiranim teškim povredama (pri dolasku, odlasku sa posla) u posmatranom periodu je evidentna oscilacija. Naime, u periodu od 2015. do 2017. godine broj ovih povreda je postepeno rastao, tako da je 2015. godine bilo 452, 2016. godine 473, a 2017. godine 677 povreda. Međutim, 2018. godine broj evidentiranih teških povreda (pri dolasku, odlasku sa posla) pao je na 522, da bi već naredne 2019.

porastao na 597 povrede.⁴⁵ Slične oscilacije prisutne su bile do kraja posmatranog perioda, odnosno do 2020. godine, što je uočljivo na grafikonu 2.

Teške povrede na radu su, ukupno posmatrano u periodu 2015–2022. bile u drastičnom porastu prema analiziranim izveštajima. Od 2019. evidentirano je 1233, a do 2022. evidentirano je 1277 teških povreda na radu. Broj ovih povreda bio je daleko veći nego u periodu 2015–2018. kada je najmanje zabeleženo, i to 724. U tom periodu, 2015. godine zabeležen je najmanji broj povreda, a najviše 2017. godine, kada je bilo 898 povreda.⁴⁶

Grafikon 3. Ukupno evidentirane teške povrede na radu za period 2015–2022.

Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016.-2023.

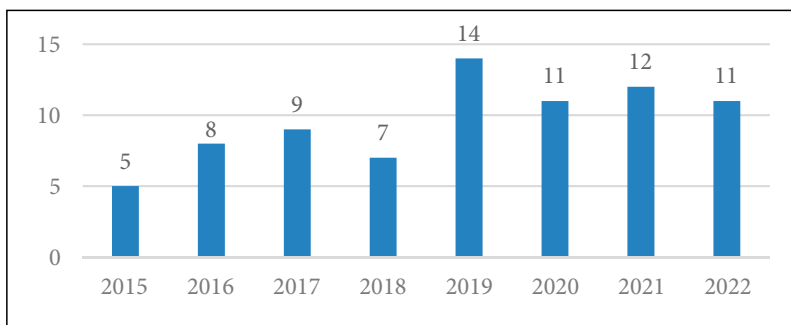
Na osnovu prethodnog može se konstatovati da je u periodu od 2015–2022, broj evidentiranih povreda na radu u RS bio u porastu. Navedeno je zabrinjavajuće, naročito kada se analiziraju podaci o smrtnim povredama na radu u posmatranom periodu.

Prema analiziranim podacima najveći broj evidentiranih smrtnih povreda na radu bio je 2019. godine kada je, nažalost, evidentirano 14 smrtnih povreda na radu. Na grafikonu 4 se, osim navedenog podatka, može uočiti da je broj smrtnih povreda na radu od 2019. do 2022. godine bio veći od 10, dok je za period od 2015. do 2019. godine bio manji od 10.

45 *Ibid.*

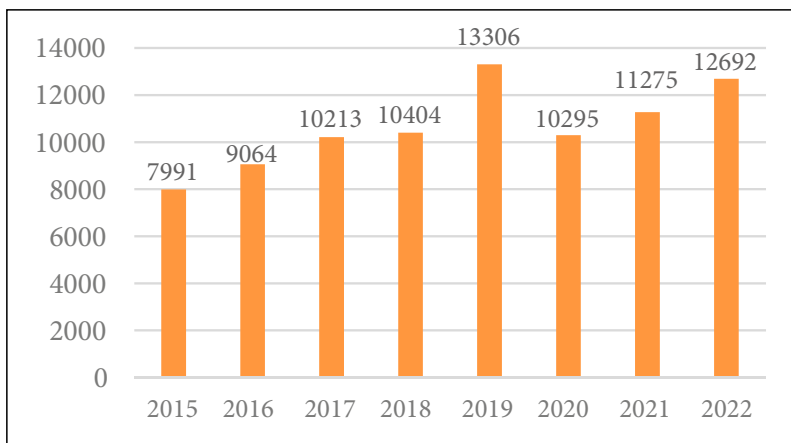
46 *Ibid.*

Grafikon 4. Evidentirane smrtne povrede na radu za period 2015–2022.

Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

Grafikon 5. Ukupno evidentirane povrede na radu za period 2015–2022.

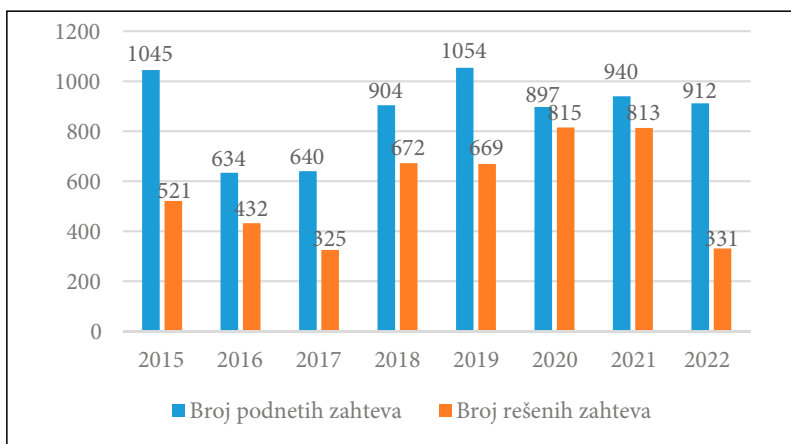
Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

Kada se analiziraju povrede na radu prema njihovoj težini, evidentno je da je 2019. i 2022. godine njihov broj bio najveći (grafikon 5). Takođe, evidentno je i da je detekcija povreda na radu u posmatranom

periodu bila u porastu. Iako je 2020. godine zbog uticaja virusa COVID-19 došlo do pada evidentiranih povreda na radu, već 2022. godine trend porasta se nastavio, te je bio tek nešto manji nego 2019. godine.

Prema dostupnim podacima u analiziranim izveštajima najveći broj podnetih zahteva za pokretanje postupka u oblasti radnog prava bio je 2015. godine sa 1045 zahteva, kao i 2019. godine kada je broj tih zahteva bio 1054. Sa druge strane broj rešenih zahteva je 2020. godine čak 815 od podnetih 897 zahteva. Najmanji broj rešenih zahteva u odnosu na podnete zahteve bio je 2015, 2019 i 2022. godine.⁴⁷ Navedeni podaci za svaku godinu u periodu 2015–2022. nalaze se na grafikonu 6.

Grafikon 6. Uporedni prikaz evidentiranih podnetih i rešenih zahteva za pokretanje postupka u oblasti radnog prava u RS za period 2015–2022.

Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

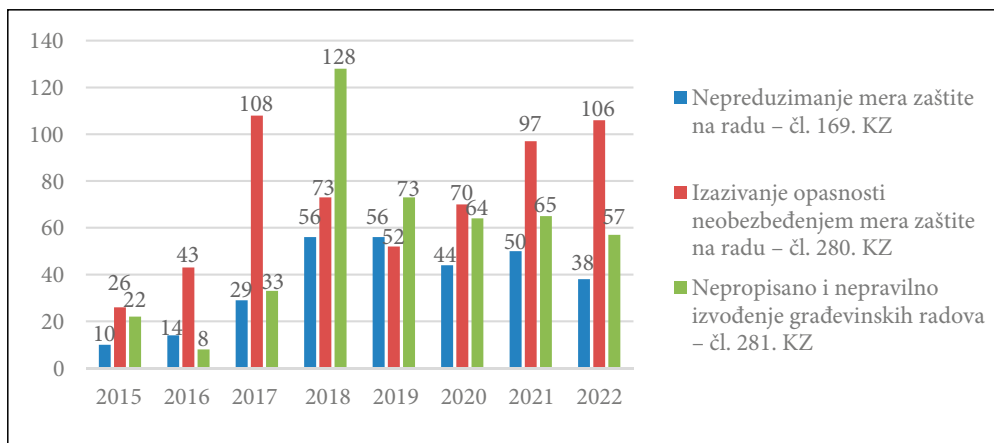
Kada je reč o pokretanju krivičnog postupka u posmatranom periodu analizirana su tri krivična dela, odnosno njihova zastupljenost u posmatranom periodu prema odredbama Krivičnog zakonika (KZ) RS.⁴⁸ Ta krivična dela su: nepreduzimanje mera zaštite na radu iz

47 *Ibid.*

48 Krivični zakonik „Sl. glasnik RS“, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

člana 169, izazivanje opasnosti neobezbeđenjem mera zaštite na radu iz čl. 280 i nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova, pređvideno u čl. 281.⁴⁹

Prema podacima iz izveštaja koji su analizirani, nepreduzimanje mera zaštite na radu iz čl. 169 KZ RS je najzastupljenije bilo 2018. i 2019. godine kada je evidentirano 56 i 52 krivičnih dela iz navedenih članova. Sa druge strane izazivanje opasnosti neobezbeđenjem mera zaštite na radu iz čl. 280 KZ RS, bilo je najzastupljenije 2017. i 2020. godine sa 108, odnosno 106 evidentiranih krivičnih dela. Na kraju nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova iz čl. 281 KZ RS je ubedljivo najzastupljenije bilo 2018. godine.⁵⁰ Navedeno je i najzastupljenije krivično delo od analiziranih u posmatranom periodu.

Izvor: Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2015–2022. godinu, Beograd, 2016–2023.

49 *Ibid.*

50 Republika Srbija. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/struktura/organi-uprave-u-sastavu-ministarstva/uprava-za-bezbednost-i-zdravlje-na-radu>, 15. 11. 2023.

5. ZAKLJUČAK

Inspektori rada u RS deluju upravu na osnovu odredbi merodavnih zakona i primenjuju korektivne i represivne mere prema prekršiocima. Nadležno ministarstvo u RS u ovoj oblasti je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, u okviru koga funkcioniše Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, koja sprovodi aktivnosti u ovoj oblasti a sa ciljem njenog unapređenja u svim segmentima.

Na osnovu analiziranih Izveštaja Uprave za bezbednost i zdravlje na radu za 2015–2022. godinu u ovom radu utvrđeno je da je u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, ukupno posmatrano, prisutna tendencija porasta povreda svih vrsta. Sa druge strane slično je i sa zahtevima za pokretanje postupka zbog povreda radnog prava u posmatranom periodu, što nas dovodi do zaključaka da je navedena vrsta povreda sve zastupljenija. Kada je reč o broju rešenih zahteva – on varira i nije konstantan. Na kraju i krivična dela iz oblasti radnog prava su u posmatranom periodu bila u porastu.

Neophodno je u narednom periodu pojačati preventivne aktivnosti svih vrsta u ovoj oblasti. Takođe je važno i probuditi svest javnosti o značaju zaštite bezbednosti i zdravlja na radu. Neophodno je to učiniti što pre i zaustaviti negativne tendencije u ovoj oblasti. Uzevši u obzir uticaj koji mediji imaju na javnost potrebno je razviti projekte saradnje posebno u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu.

Jovana Punišić

THE CONTRIBUTION OF LABOUR INSPECTION TO THE PROTECTION OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY- LABOUR LAW ASPECTS

Summary

This paper analyses the role of labour inspection in the field of occupational safety and health by drawing on relevant theoretical literature and an examination of statistical data published by the Administration for Occupational Safety and Health of the Republic of Serbia. Based on the analysed data, it is established that the highest incidence of recorded work-related injuries occurred in 2019 and 2022. The results further demonstrate that the most favourable ratio between initiated and resolved requests for the commencement of labour-law proceedings was observed in 2020, whereas the highest number of criminal offences related to occupational safety and health, as prescribed by the Criminal Code of the Republic of Serbia, was recorded in 2018.

Key words: *Labor law. – Labor inspection. – Injury. – Work related injury. – Safety.*

LITERATURA

- Ales, E., „Occupational Health and Safety: A Comparative Perspective“, *Studies in Employment and Social Policy* (ed. A. C. Neal, M. Weiss, B. Nyström), 42, Netherlands 2011, 411–449.
- Bignami, R., Casale, G., Fasani, M., *Labour inspection and employment relationship*, International Labour Organization, Geneva 2013.
- Bojić, F., „Usklađenost novog zakona o bezbednosti i zdravlju na radu sa konvencijama Međunarodne organizacije rada br. 155 i 187“, *Zbornik radova Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović*, 2023, 571–589.
- Jaspers, T., Pennings, F., „Occupational Health and Safety in the Netherlands: A Shift of Responsibilities“, *Studies in Employment and Social Policy* (ed. A. C. Neal, M. Weiss, B. Nyström), 42, Netherlands 2011, 329–374.
- Jovanović, P., *Radno pravo*, Novi Sad 2012.
- Kovačević, Lj., „Delotvornost radnog zakonodavstva i uloga inspekcije rada u svetlu standarda Međunarodne organizacije rada“, *Strani pravni život* 1/2022, 1–41.
- Kovačević, Lj., „Jedan vek inspekcije rada u Srbiji: razvoj i aktuelni izazovi“, *Kaznena reakcija u Srbiji. XII deo* (prir. Đ. Ignjatović), Beograd 2022, 179–225.
- Kovačević, Lj., *Pravna subordinacija u radnom odnosu i njene granice*, Beograd 2013.
- Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.
- Lipovčić, S. Z., „Inspekcijski nadzor kao instrument borbe protiv fiktivnog rada u domaćem i međunarodnom pravu“, *Strani pravni život* 3/2019, 107–117.
- Perišić, S., *Organizacija i principi inspekcijskog nadzora*, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš.
- Petrović, M. D., „Radnopravna i socijalnopravna zaštita zaposlenih od povreda na radu i profesionalnih bolesti“, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet, Beograd 2020.
- Pires, R., „Governing Labour Regulations in the Future of Work: Lessons from Labour Inspection in Brazil“, *The Governance of*

- Labour Administration: Reforms, Innovations and Challenges* (eds. J. Heyes, L. Rychly), Cheltenham/Northampton 2021, 91–112.
- Popović, M., *Sudska zaštita zaposlenog od nezakonitog otkaza*, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet Univerziteta Megatrend, Beograd 2019.
- Radovanović, V., „International standards and authorizations of labor inspection in agriculture in case of termination of employment relationship“, *Economics of Agriculture* 1/2023, 323–334.
- Rozić, I., Mehmedović, E., „Specifičnosti vršenja inspeksijskih funkcija u oblasti rada, radnih odnosa i sigurnosti na radu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 2/2019, 847–867.
- Sema-Dervishi, E., „Regulations on Occupational Health and the Role of Labor Inspection“, *European Journal of Medicine and Natural Sciences* 1/2021, 67–73.
- Stojišić, Lj., *Inspeksijski nadzor u oblasti rada*, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet, Novi Sad 2013.
- Šunderić, B., Kovačević, Lj., *Radno pravo: priručnik za polaganje pravosudnog ispita*, Beograd 2017.
- Šunderić, B., *Radno pravo*, Beograd 2010.
- Šunderić, B. M., *Pravo Međunarodne organizacije rada*, Beograd 2001.
- Tomić, Z. R., *Opšte upravno pravo. Organizaciono – materijalno – procesno*, Beograd 2022.
- Walters, D., „Labour inspection and health and safety in the EU“, *Special report* 3/2016, 12–17.
- Yıldırım, N., Gültekin, D., Tilkici, D., Ay, D., „An Institutional System Proposal for Advanced Occupational Safety and Labor Standards in the Turkish Construction Industry“, *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19/2022, 1–31.

Article history:

Received: 15. 5. 2024.

Accepted: 20. 12. 2024.